

**TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIGA ZAMONAVIY KORPORATIV BOSHQARUV
MEXANIZMLARINI JORIY QILISH YO‘LLARI**

Raxmatov Feruzbek

"Xalq banki" mamlakatimizning eng keng filiallar tarmog'iga ega yirik banklardan biri bo'lib: bank tuzilmasi 14 ta hududdagi 191 ta filialni o'z ichiga oladi. Xalq banki chakana, kichik va o'rta biznes mijozlarining barcha guruhlariga keng qamrovli xizmatlar ko'rsatish orqali xalq farovonligi va iqtisodiy o'sishga hissa qo'shib kelmoqda.

Mamlakatdagi eng yirik filiallar tarmog'iga ega bo'lgan bank O'zbekiston aholisining uchdan bir qismiga xizmat ko'rsatadigan kuchli chakana savdo tarmog'iga ega. So'nggi yillarda Xalq bankining korporativ segmentdagi bozor mavqei yaxshilandi va kichik va o'rta biznesni moliyalashtirishga qaratilayotgan e'tibor tufayli chakana bo'lmagan kreditlar yalpi kreditlarning 60 foizini tashkil etmoqda.

Bankning chakana savdodagi ishtiroki uning O'zbekistondagi davlat pensiya mablag'larini taqsimlash uchun mas'ul bo'lgan yagona bank sifatidagi muhim siyosiy maqomiga bog'liq. O'zbekiston Respublikasi «Fuqarolarning jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti to'g'risida»gi Qonuniga asosan fuqarolarning davlat pensiya ta'minotiga qo'shimcha tariqasida jamg'arib boriladigan pensiya ta'minoti tizimi yo'lga qo'yilgan. Ushbu rolda Bank tegishli risk darajasiga ega bo'lgan foydali va likvidli moliyaviy vositalarga investitsiya kiritish orqali JBPTTning daromadlilikini ta'minlaydi.

5-rasm. "Xalq banki" filiallarining hududlar kesimida taqsimlanishi.

2019-yildan buyon Xalq banki boshqa ikki davlat banki qatorida davlat dasturlari doirasida subsidiyalangan kreditlashda ishtirok etmoqda. Bank tegishli darajada ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va to'lovlarni o'z vaqtida to'lashni ta'minlash maqsadida

turli ijtimoiy dasturlarda (pensionerlar, kam ta'minlangan oilalar va boshqalar uchun) ham faol ishtirok etadi.

Xalq banki aktivlar, depozitlar va kreditlar portfeli bo'yicha O'zbekistonning 31 banki orasida 6-o'rinni egallaydi. Bank sektorining "Standard and Sensitive Ratings" reyting agaentligi tomonidan o'tkazilgan tahliliy sharhiga ko'ra, bank "iqtisodiyotning turli tarmoqlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydigan" aktivlari bo'yicha yetakchi banklar guruhiga kiradi.

4-jadval.

Xalq bankinging Respublika bank tizimidagi ulushi

	Bozordagi ulushi	Bozordagi o'rni
Jami aktivlar	5,56%	6
Kredit portfeli	5,66%	6
Depozit portfeli	6,10%	6
Jami kapital	7,36%	5

Xalq banki Fitch Ratings va S&P Global Ratings kabi dunyoning yetakchi reyting agentliklari bilan doimiy aloqada bo'lib, ularni o'z faoliyatidagi dolzarb o'zgarishlardan xabardor qilib boradi. 2022-yilda Bank ushbu agentliklar tomonidan baholanishida davom etadi. Fitch ham, S&P Global Ratings ham bankning uzoq muddatli reytingini (mos ravishda "BB-" va "B+" darajasida) "Barqaror prognoz" hamda qisqa muddatli reytingini "B" darajada tasdiqladi.

5-jadval.

Xalq bankini Fitch Ratings va S&P Global Ratings faoliyati bo'yicha prognoz ko'rsatkichlari

	Fitch Ratings	S&P Global Ratings
Uzoq muddatli reyting	BB-	B+
Prognoz	Barqaror	Barqaror
Qisqa muddatli reyting	B	B

Xalq banki mamlakatimiz taraqqiyotida, aholi va tadbirkorlik sub'ektlarini moliyaviy qo'llab- quvvatlashda muhim o'rin tutadi. Kelgusida Bank xalqaro ekspertlar bilan hamkorlikda yangi strategiyani amalga oshirish, shuningdek, biznes jarayonlarni optimallashtirish va asosiy ko'rsatkichlarning barqaror o'sishiga erishish orqali o'z jarayonlari va xizmatlarini takomillashtirishda davom etadi.

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki Boshqaruvining 2022-yil 19-noyabrdagi 27/5-sonli qarori bilan tasdiqlan "Pul-kredit siyosatining 2023-yil va 2024-2025-yillar davriga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlari" ning asosiy ssenariysiga ko'ra, jahonda va mamlakatimizda vaziyat o'zgaruvchan shakllanib borsada, ijobiy o'sish tendensiyalari saqlanib qoladi. Geosiyosiy vaziyatning murakkabligi, energiya va xomashyo bozorlaridagi narxlarning pasayish tendensiyalari tashqi sharoitlarni belgilasa, ichki sharoitlar ko'proq tarkibiy islohotlarning davom etishi, davlatning iqtisodiyotdagi rolining qisqarishi, xususiy sektordagi faollik va fiskal choralar yo'nalishlariga bog'liq bo'ladi.

Kelgusi yillarda ham iqtisodiy faollikning ijobiy dinamikasi saqlanib qolsada, yuzaga kelayotgan tashqi ta'sirlar, moliyalashtirish imkoniyatlarining cheklanganligi, ayrim guruh tovarlarida narxlarning o'sishi sharoitida real iqtisodiy o'sish sur'atlari 2021-2022-yillardagi ko'rsatkichlar va iqtisodiyotning potensialiga nisbatan pastroq bo'lishi kutilmoqda. 2023-yilda iqtisodiy o'sish darajasi real hisobda 4,55 foiz atrofida, bo'lishi prognoz qilinmoqda.

6-jadval

O'zbekiston Respublikasining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari

	2021	2022	2023
	fakt	prognoz	prognoz
Yillik inflyatsiya darajasi	10%	12 - 12,5%	8,5 - 9,5%
Real YaIM	7,4%	5,2 - 5,8%	4.5 - 5%
Yakuniy iste'mol xarajatlari	9,7%	10 - 11%	5 - 6%
Asosiy kapitalga investitsiyalar	5,2%	5 - 6%	9 - 10%

Qo'shilgan qiymat solig'i stavkasining 2023-yil 1-yanvardan 12 foizgacha pasaytirilishi qiymat zanjiri uzluksiz shakllangan taqdirda korxonalarda faollikni yanada oshiruvchi va shu bilan birgalikda iste'mol narxlari oshishini sekinlashtiruvchi omil sifatida qaralmoqda. Yakuniy iste'mol xarajatlarining real o'sishi 2023-yilda 5-6 foiz atrofida bo'lishi prognoz qilinmoqda va bu iqtisodiyotda yalpi talabning ijobiy shakllanishiga xizmat qiladi.

Yalpi talabning yana bir muhim komponenti asosiy kapitalga investitsiyalar hajmining 2023-yilda 9-10 foizgacha o'sishi prognoz qilinmoqda. Asosiy kapitalga investitsiyalar hajmining oshishida kapital bozorini rivojlantirish bo'yicha choralarning amalga oshirilishi iqtisodiyotda moliyaviy resurslarning samarali qayta taqsimlanishi uchun zaruri muhitni yaratishga xizmat qiladi.

2023-yilda bank tizimini transformatsiya qilish davom ettiriladi. 2023-yildan boshlab iqtisodiy faollikni rag'batlantirishda raqobat muhitiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi va moliyaviy resurslarning samarasiz taqsimlanishiga sabab bo'luvchi imtiyozli kreditlash (foizlari bozor foiz stavkalaridan past bo'lgan kreditlar) va direktiv kreditlash (mahalliy hokimlik organlari va davlat idoralari tomonidan kreditlarni belgilab berish) usullaridan bosqichma-bosqich voz kechish choralari ko'riladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Астраханцева И.А., Дубов Д.А., Кутузова А.С. “Комплаенс-контрол в коммерческом банке,” Аудит и финансовый анализ, no. 2, 2015.
2. Булыга Р.П. Куприянова Л.М. “Оценка комплаенс-рисков,” Экономика. Бизнес. Банки, no. 3, 2015.

3. Дубов Д.А. “Мониторинг режимов эмбарго и санкций в деятельности комплаенс подразделений российских банков,” Управление экономическими системами: электронный научный журнал, no. 4 (98), p. 26, 2017.
4. Дубов Д.А. “Внедрение системы комплаенс контроля в кредитных организациях,” Инновационная наука, no. 2–1 (14), 2016.
5. Дудова И.Л. “Стандарты и методология комплаенс-контроля. Управление комплаенс-рисками,” Управление финансовыми рисками, no. 1, 2011.
6. Ермакова Н.А. Ахунянова Ч.Ф. “Комплаенс-контроль в системе внутреннего контроля корпораций,” Международный бухгалтерский учет, no. 3 (297), 2014.
7. Зуева А.С., Невянцева В.А. “Особенности правового регулирования комплаенс-контроля в банковской деятельности в условиях экономической нестабильности,” Инновационное развитие экономики, no. 3, 2017.
8. Кириллов Р.А. “Теоретические основы управления регуляторным риском в системе внутреннего контроля банка,” Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия Экономика. Управление. Право, vol. 14, no. 4, 2014.